

Elinvoimakeskus

KALATIESTRATEGIAN SUUNNITTELUTYÖPAJA, OULU

Kalatalousvelvoitteiden ajantasaistaminen

Lainsäädäntö ja hallinnollinen kehikko

Heikki Laitala

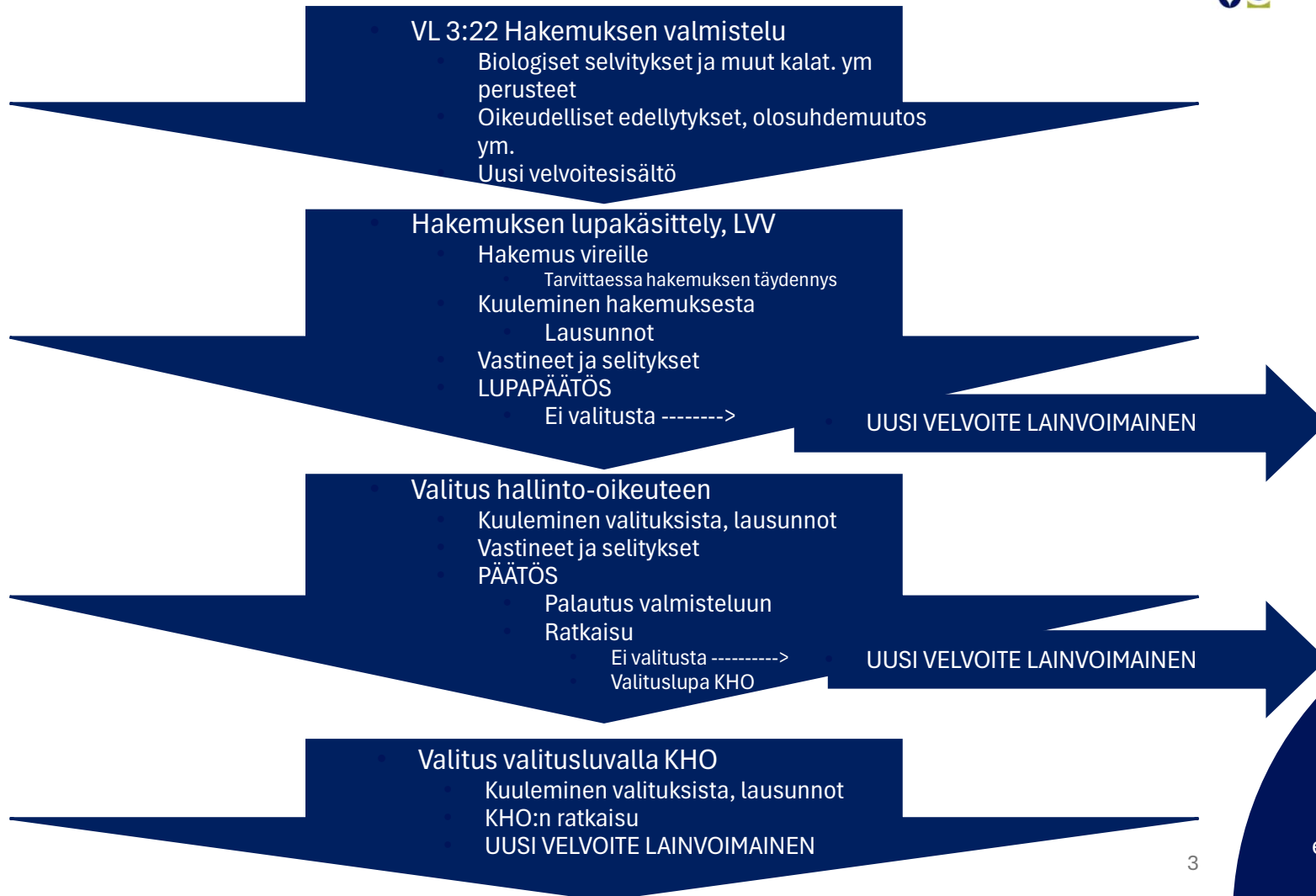
Lapin elinvoimakeskus

1.4.2026

elinvoimakeskus.fi

Säädösperusta 1/2

- **VL 3:21:** Lupa- ja valvontavirasto voi omasta aloitteesta tai hakemuksesta tarkistaa lupamääräyksiä ja antaa uusia määräyksiä.
- **VL 3:22:** kalatalousvelvoitetta tai –maksua koskevien määräysten muuttaminen.
 - Lupa- ja valvontavirasto voi hakemuksesta muuttaa kalatalousvelvoitetta ja kalatalousmaksua koskevia määräyksiä, jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet.
 - Kalataloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi osoittautunutta velvoitetta voidaan lisäksi tarkistaa, jos velvoitteen kalataloudellista tulosta voidaan parantaa sen toteuttamiskustannuksia merkittävästi lisäämättä.
 - **VL 19:10:** Vanhojen kalatalousvelvoitteiden muuttaminen.
 - Muuttamista on pidettävä yleisen tai tärkeän yksityisen edun kannalta tarpeellisena.
- **VL 3:23:** Lupamääräysten muuttaminen luvanhaltijan hakemuksesta.
 - Vain vähämerkitykselliset asiat, jotka eivät koske sanottavasti toisen oikeutta tai etua.
 - KHO:2020:81: Luvanhaltijan hakemuksessa esittämiä muutoksia Oulujoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteisiin ei ollut pidettävissä vähäisinä.

Säädösperusta 2/2

- **VL 3:22** kalatalousvelvoitteen tai maksun muuttaminen ja **VL 19:7** (säännöstelyn kehittäminen) erillisiä, mutta toisiaan tukevia prosesseja.
 - Lähtökohdat ja lainsäädännölliset reunaehdot erilaiset (kalatalousvelvoite tai säännöstelyn kehittäminen).
 - VL 3:22. Oikeuskäytännön perusteella kustannukset voivat kasvaa alkuperäiseen velvoitteeseen nähden.
 - VL 19:7.3. ”...ei saa myöskään vähentää huomattavasti säännöstelystä saatavaa kokonaisyötyä eikä muuttaa olennaisesti säännöstelyn alkuperäistä tarkoitusta...”
 - Esimerkiksi vanhaan uomaan johdettava virtaama voisi olla säännöstelyn kehittämisen ohella katsottavissa osaksi kalataloudellista toimenpidevelvoitetta.
- Vesien ja merenhoidon lainsäädännöstä johtuvat tavoitteet voivat tukea kalatalousvelvoitteen tarkistamista.
- Lainsäädäntöhanke nollavelvoitelaitoksista.
 - **3:21a**: Uuden kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määrääminen.

Kalatalousvelvoitteen muuttamisen yleiset edellytykset 1/3

- **VL 3:22** muutoshakemuksen vireillepano-oikeutta ei selkeästi rajattu...
 - Käytännössä kuitenkin kalaviranomainen hakijana.
- **VL 3:22:n** muutoshakemuksen tulee täyttää vesilain vaatimukset.
 - Hakemuksen vireille panijalla oltava hakemuskompetenssi.
 - Hakijan vastuulla on esittää riittävät selvitykset muutoshakemuksen perusteista ja vaatimuksista.
 - Mm. olosuhdemuutoksen käsillä olo, esitys uudeksi velvoitesisällöksi sekä sen biologinen ja kalataloudellinen perusta.
 - Edellyttää laajaa kalabiologista osaamista sekä ohjaavan lainsäädännön ja voimassa olevan velvoitesisällön tuntemusta.

Kalatalousvelvoitteen muuttamisen yleiset edellytykset 2/3

- Kalatalousvelvoitteet kytkeytyvät yleisen kalatalousedunvalvonnan kokonaisuuteen.
 - Yleisen kalatalousedun valvonta määrätty lainsäädännöllä kalatalousviranomaiselle.
 - Riippumattomuus on turvattava prosessin eri vaiheissa.
 - Vrt. yleisen kalatalousedun turvaaminen tilanteessa, jossa joku muu kuin kalatalousviranomainen olisi muutoshakemuksen vireillepanija.
- Kalataloushallinnon resurssit
 - Velvoitemuutokset osoittautuneet työläiksi ja hitaiksi prosesseiksi.
 - Tarvittavien lähtötietojen kerääminen ja tuottaminen.
 - Kemi- ja lijoen lupaprosessin 10-v synttärit tulossa ensi vuonna.
 - Tehdään kalatalousviranomaisessa muiden lakisääteisten virkatöiden ohella.
 - Velvoitemuutosprosessien valmistelukyky varsin rajallinen.
 - (Valtionhallinnon säästöpainheet eivät helpota tilannetta.)

Kalatalousvelvoitteen muuttamisen yleiset edellytykset 3/3

- Olosuhdemuutosperusteet:
 - Kalatalousvelvoitetta ja maksua voidaan muuttaa aina, kun olosuhteet muuttuvat.
 - Oikeuskäytännön perusteella aiemmin todettuja olosuhdemuutosperusteita mm. kalakantoja koskevan tiedon lisääntyminen, mahdollisuus hoitaa kalakantoja aiempaa paremmin ja parantunut vedenlaatu sekä kalakantojen perinnöllinen monimuotoisuus turvattava prosessin eri vaiheissa.
 - Jo yksikin olosuhdemuutosperuste on riittävä.
 - PSAVI:n Kemi- ja lijoen ratkaisuissa:
 - Elinympäristömuutokset kuten uiton päätyminen ja elinympäristökunnostukset.
 - Teknisen kehityksen ja tiedon lisääntymisen myötä paremmat edellytykset toimivien vaellusyhteyksien rakentamiselle.
 - Muutos istutuspoikasten eloonjäännissä.
 - Vaelluskalakantojen hoitoa koskevan tiedon lisääntyminen.
 - Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja veloitteet sekä kansallinen lainsäädäntö.

Huomioitavia seikkoja 1/2

- Vaellusyhteyksiä koskeva velvoitesisältö
 - Kalateiden tekniset vaatimukset ja edellytykset.
 - PSAVI: ”Rakenteet on suunniteltava siten, että ne ovat parhaan käytettävissä olevan tekniikan mukaisia ja niissä voidaan soveltaa parhaita kalankulun mahdollistavia käytäntöjä.”
 - Kalateiden suunnittelun ja rakentamisen BAT-periaatteita ei ole määritetty.
 - Kiinteä kalatie, siirrettävä kalatie?
- Lupien pysyvyys ennen ja nyt
 - Lupaehtojen tarkistus määräajan kuluttua, kun tarkistustarve näköpiirissä.
 - Uuteen velvoitesisältöön voi kuulua määräajan kuluessa tehtäviä selvityksiä, kuten selvitys vanhojen uomien vesittämisedellytyksistä.
 - Toisaalta velvoitemuutosprosesseissa yleensä kyse tavasta hoitaa velvoitetta uudella tavalla, ja uusien toimenpiteiden tuloksellisuuteen liittyy aina epävarmuuksia.
 - Vrt. veloitteen muuttaminen olosuhdemuutosperusteella.

Huomioitavia seikkoja 2/2

- Velvoitteiden alueellinen ulottuvuus
 - Yksittäinen voimalaitos vs. monta voimalaitosta?
 - Jokijatkumo
 - Toimenpiteiden vaiheistaminen
- Kalateiden suunnitteluprosessi
 - Tehdäänkö samalla vanhalla sabluunalla?
 - Eri kalalajien huomioiminen suunnitteluprosessissa (lohi ja taimen, muut lajit)?
 - PSAVI/932/2017, Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttaminen: *Kalankulun mahdollistavat rakenteet on suunniteltava siten, että ne soveltuvat vähintään lohen ja meritaimenen ylös- ja alasvaellukseen.*
 - ESAVI/4070/2023: Ahvenkosken voimalaitoksen kalatalousvelvoitteiden muuttaminen : *Luvanhaltijan on tehtävä selvitys Kymijoen Ahvenkosken voimalaitoksen ohittavan kalatien vaihtoehtoista Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon kaikki kalatietä potentiaalisesti käyttävät kalalajit sekä nahkiainen.*
 - Osaaminen ja osallistaminen suunnitteluprosessissa?

Yhteistyö 1/2

- Voi toimia suhteellisen hyvin erityisesti strategiatason suunnittelussa.
 - lijoen neuvottelukunta, lijoen vesistövisio vaelluskaloille v. 2030:
 - ”Ratkaisut ylös- ja alasvaelluksen turvaamiseksi ovat käynnistäneet vaelluskalojen luonnonkierron ja raakkukannan vahvistumisen.”
 - ”Neuvottelukunta oli yksimielinen siitä, että vaelluskalojen luonnonkierto palautetaan lijoelle.”
 - Vaelluskalojen palautusedellytyksiä ja niihin liittyviä tavoitteita on tarkasteltu Arvovesi –hankkeessa Oulujoella.
 - Haasteita
 - Resurssit ja vetovastuu?
 - Sidosryhmien osallistaminen ja osallistuminen?
 - Toimintaympäristö vaihtelee.

Yhteistyö 2/2

- Kalatalousvelvoitteen muutoshakemuksen valmistelussa.
 - Lupaprosessin asianosaispiiri on varsin suppea (luvanhaltija, haitankärsijät, yleisen edun valvonta).
 - Toimiessaan voisi sujuvoittaa ja joustavoittaa prosessia.
 - Lupaprosessin kuulemisvaiheessa myönteisiä lausuntoja ja vähentäisi valitusten määrää.
 - Intressiristiriidat, pakotettua yhteistyötä?
 - Löytyykö aidosti tahtotilaa velvoitteen kehittämiseksi ja päivittämiseksi?
 - Ettei menisi ajan peluiksi ja asioiden viivyttämiseksi...
 - Tahtotilan esiin tuonti, esim. tarvittavia toimenpiteitä velvoitteen kehittämiseksi mietitty itse.
 - Yhteistyötavat?
 - Työpajat / keskustelutilaisuudet
 - Kalatalousviranomaisen lausuntopyynnöt
- Yleisen kalatalousedun näkökulmasta lopullisen hakemussisällön rajaaminen jää joka tapauksessa kalatalousviranomaisen tehtäväksi.

KIITOS!

Heikki Laitala

heikki.laitala@elinvoimakeskus.fi

Elinvoimakeskus